

kal. A felvetett részletkérdések között joggal kérnek helyet az ímént érintett kérdések.

Helyet kérnek ezenkívül bizonyos általános jellegű kérdések is, mert a jogalkotás általános jellege és tartalma a legközvetlenebb kapcsolatban van az ügyvédség helyzetével és érdekeivel. A régebbi ügyvédgyűlések munkakörében is találkoztunk ily általános jellegű kérdésekkel, melyeknek egyikére, másikára döntő befolyást gyakorolt az ügyvédgyűlés állásfoglalása.

Hivatkozunk erőszben a balatoni gyűlésnek az értékállandóságra vonatkozó határozataira. A lillafüredi gyűlésnek a devizajoggal kapcsolatos nagyjelentőségű megbeszéléseire. Valószínűnek tartjuk, hogy a mostani soproni gyűlés is megfelelő értékű anyagot fog szolgáltatni azoknak az általános jellegű kérdéseknek a megoldásához, melyek a kerettörvényekre, a jogbizonytalanságra, a jogszabálytúltengésre vonatkoznak, az alsóbbfokú közigazgatási bíróságok megalkotásával, a bünvádi eljárás reformjával s a pénzügyi jog kérdéseivel foglalkoznak.

Meg vagyunk győződve, hogy a tanácskozás vezetőinek szakképzettsége megfelelő biztosítékot nyújt arészben, hogy a tanácskozás eredményes is lesz.

Dr. Nyulászi János.

A csehszlovák polgári törvénykönyv legújabb javaslata.

1. A magyar és osztrák jogterületből álló csehszlovák köz-társaságban már az önállósulás utáni legelső időkben a legerőteljesebb törekvés indult meg egységes jog alkotása, a két jogterület jogszabályainak, még pedig legelsősorban a magánjognak egységesítése iránt. A dolog természetéből folyik, hogy ennek a jogegységre való intenzív törekvésnek legelsősorban nem jogászai, hanem politikai okok a mozgatói.¹⁾

A magánjogi törvényelőkészítő munkálatok már 1919-ben az osztrák polgári törvénykönyv alapulvétele mellett kezdődtek meg, s ez az elv a lefolyt közel húsz esztendő alatt sem változott. Azt a körülményt, hogy a csehszlovák magánjogi kodifikáció miért éppen az osztrák jogrendszert vette alapul, egyes mértékadó csehszlovák szakkörök egészen különös módon indokolják meg. Így egyebek között *Sedlaček* Jaromir cseh egyetemi tanár 1925-ben tartott párisi előadásában²⁾ a csehszlovák kodi-

¹⁾ V. ö. *Ujlaki*: Az utódállamok jogegységesítő törekvései és a magyar magánjog. Szeged, 1936. 9. l. — Világosan igazolják ezt *Sedlaček* és *Déner* alább ismertetett fejtegetései is.

²⁾ *Sedlaček* előadását „La codification du droit civil en Tchécoslovaquie“ címen a „Société de Législation Comparée“ 1925. február 28-iki ülésén tartotta. V. ö. Bulletin de la Société de Législation Comparée, 54. kötet. Paris, 1925. 141—150. l.

fikáció említett alapelvét azzal indokolta, hogy míg a csehszlovák köztársaság alkotmánya a modern demokratikus eszmékre van alapítva, addig a Csehszlovákiához csatolt magyar területek magánjoga a nemesek és nem nemesek közötti különbségen alapul és így a magyar jogterület jogrendszerét a kodifikációnál alapulvanni nem lehetett. *Sedlaček*nek, akinek ezt a megállapítását az évek során magyar részről sok bírálat érte³⁾, még legújabbban is akadt követője, *Dérer* csehszlovák igazságügyminiszter személyében, aki a csehszlovák képviselőház f. évi április hó 14-én tartott ülésén a polgári törvénykönyv legújabb kormányjavaslatának vitáját megnyitó beszédében⁴⁾ még elődénél is igazságtalanabban támadta a magyar jogrendszert. Nagy hiba volt — mondotta — hogy az osztrák abszolutizmus bukása után az egykori Magyarország az osztrák polgári törvénykönyvet kizárólag presztizsokokból hatályon kívül helyezte, amivel a jogegység hiányosságát idézte elő; nagymértékben ennek a következménye az egykori Magyarország és így a Csehszlovákiához csatolt magyar területek (Szlovákia és Kárpátoroszország) életének fokozottabb elmaradottsága is. A kormány a mindeztideig kodifikálatlan jogrendszerű Szlovákiának és Kárpátoroszországnak fokozottabb jogbiztonságát és az összes ezzel kapcsolatos előnyöket kívánja *visszaadni* és biztosítani akkor, amikor ezek számára is ugyanolyan alapokon nyugvó törvénykönyvet javasol, mint a történelmi országok (Csehország, Morvaország és Szilézia) számára, — mondotta beszéde további során. A csehszlovák igazságügyminiszter tehát azon pusztán külsőleges tényállásból, hogy nincsen kodifikált magánjogi törvénykönyvünk, Magyarország jogászai elmaradottságát igyekszik kimutatni abból a célból, hogy a magyar jogrendszer mellőzését és az osztrák polgári törvénykönyv követését megindokolja. *Sedlaček* és *Dérer* megállapításaival szemben elegendő rámutatni a magyar szokásjogi rendszernek külföldön is általánosan elismert fejlettségére. Ezzel a történelmi fejlődés természetes útján kialakult modern jogrendszerrel szemben a XVII. és XVIII. század természetjogi filozófiai iskolájának hatása alatt több mint 100 évvel ezelőtt létrejött és csak egyes részleteiben modernizált osztrák polgári törvénykönyv alapulvétele haladást aligha jelent. Ilyen körülmények

³⁾ V. ö. *Menyhártnak* az országgyűlés felsőházának 1930. június 23-iki 81. ülésén elmondott beszédét (Az 1927. január 25-ére hirdetett Országgyűlés felsőházának naplója. V. kötet Bpest, 1930.); továbbá *Nizsalovszky*: Zeitschrift der Akademie für Deutsches Recht. 1935. Ausland-Sonderheft 66. lap.; *Szladits*: Jogtudományi Közlöny, 1931. 30. sz. 250. lap; *Ujlaki*: A magyar magánjog módosulásai Csehszlovákiában. Bpest, 1931. 8. l. Legújabbban „Az osztrák polgári perjog alapvonalai“ c. művében (Miskolc, 1937. V. lap) *Haendel* is.

⁴⁾ l. Pester Lloyd, Abendblatt, 1937. április 16.

között az említett megállapítások nélkülözik a kellő jogászai tárgyilagosságot.

A csehszlovák kodifikáció alapelvének magyarázata nem a magyar jog rendi maradványaiban, nem is a magyar jogfejlődés állítólagos visszamaradottságában, hanem elsősorban célszerűségi és kényelmi szempontokban keresendő. A kodifikációnális körök érthető módon jobban vonzódtak egy, az ország jelentős részében amúgyis hatályban lévő, bár nem egy tekintetben idejét múlt egységes törvénykönyvhöz, mint akár a teljesen új kodifikációhoz, akár pedig a magyar magánjoghoz, amely részben szokásjogi jellegénél fogva nehezebben tekinthető át, s amelynek nyelve is kevésbé ismert volt a kodifikátorok előtt, mint az osztrák jogrendszeré. Az említett szempontokra utálnak a kodifikációnális munkálatok irányelvi is, amelyek az osztrák jog szabályaihoz való legszigorúbb ragaszkodást írják elő; de világosan igazolják ezeket a szempontokat az immár közel húsz esztendeje folyó részleges jogegységesítésnél nyert tapasztalatok is, melyek szerint a cseh törvényhozás legtöbbszörre még ott is előnyben részesítette az osztrák eredetű jogot, ahol egészen modern magyar jogszabályok állottak rendelkezésre.⁵⁾

Az ismertetett csehszlovák megállapításokkal szemben a javaslattal kapcsolatos feltevéseiben⁶⁾ ma már bizonyos mértékig a csehszlovák igazságügyminisztérium is az utóbb említett okokat ismeri el. A minisztérium ugyanis az osztrák polgári törvénykönyv alapulvételétől azt várja, hogy ezen a réven fog az új jogállapot a régihez a legjobban hozzásimulni, hogy ezzel fennmarad az eddigi gazdag irodalmi anyag használhatósága és bizonyos óvatossággal a régi joggyakorlat is felhasználható lesz⁷⁾; már pedig ezeket az előnyöket egyetlen külföldi kodifikáció és az 1913. évi magyar javaslat sem nyujtaná.^{8—9)}

⁵⁾ V. ö. *Ujlaki*: Az utódállamok jogegységesítő törekvései, stb. 22. lap.

⁶⁾ V. ö. *Ergo*: A polgári törvénykönyv javaslata. Csehszlovák Jog, 1937. 16. sz. 125. lap.

⁷⁾ A minisztérium ezen feltevésének azonban némileg ellentmond a javaslathoz készült életbeléptető és végrehajtási rendelkezéseket tartalmazó törvénytervezet II. cikke, mely — a törvény által megjelölt kivételektől eltekintve — a csehszlovák köztársaságban addig hatályban volt, bírósági határozatokból származó szokásjogot hatályon kívül helyezi.

⁸⁾ V. ö. *Ergo* id. cikkét.

⁹⁾ *Ergo* írja id. cikkében, hogy a szlovenszkói kodifikációs bizottság 1923. március 22-iki ülésén *Markovič Iván* akkori unifikációs miniszter még azzal is indokolta az osztrák polgári törvénykönyv alapulvételét, hogy az Magyarországon az egyetemi tanulmányok kötelező tárgya volt és így nemcsak a történelmi országok, de a magyar területek, vagyis Csehszlovákia valamennyi jogásza előtt a legismertebb törvénykönyv.

2. Mint már említettem, a törvényelőkészítő munkálatok 1919-ben kezdődtek meg. A csehszlovák igazságügyminisztérium már ebben az évben elkészítette a történelmi országokban érvényes osztrák polgári törvénykönyv *csehnyelvű fordítását*, amelynek keretébe az újabb, eddig az általános polgári törvénykönyv mellett álló törvények, (így különösen a három novella is), belefoglaltattak. Az igazságügyminisztériumnak az volt a szándéka¹⁰⁾, hogy ennek az egyesítési és fordítási munkálatnak az eredménye az ország egész területén hatályos törvénnyé váljék. E feldolgozás azonban — melyet még nem tekintettek törvényjavaslatnak,¹¹⁾ nem került a nemzetgyűlés elé, mert szakkörök — különösen *Krčmař* és *Swoboda* a magánjog egyetemi professzorai¹²⁾ — az általános polgári törvénykönyv behatódóbb felülvizsgálását javasolták. Mivel teljesen új kodifikációra az időpontot nem tartották alkalmasnak, 1920-ban elhatározták az *osztrák polgári törvénykönyv revízióját*. E revízió irányelve az volt, hogy a revízió alapját képező általános polgári törvénykönyv és ennek rendelkezései lehetőleg érintetlenül maradjanak; az általános polgári törvénykönyvvel összefüggő törvények a törvénykönyvbe beolvasszassanak; a régi és a modern idők követelményeinek meg nem felelő intézkedések pedig mellőztessenek, illetőleg újak által pótoltsassanak, s a revízió ne lépje túl a legszükségesebb kiigazítások határát. Erre a munkára az igazságügyi és unifikációs minisztériumok képviselőiből, egyetemi tanárokból és bírákból álló bizottság nyert megbízást. A revíziós bizottság öt albizottságra oszlott, amelyek feladatukat 1920. decemberében kezdték meg és 1923-ban fejezték be. Az albizottságoktól függetlenül az unifikációs minisztérium külön „szlovák bizottságot“ is létesített, amely a javaslatokat a magyar jogterületeken hatályos jog szempontjából bírálta felül.¹³⁾ Az egyes revíziós albizottságok elaborátumai: vagyis a csehszlovák polgári törvénykönyv *első* javaslata successive 1923-ban és 1924-ben jelent meg, az igazságügyminisztérium kiadásában. Ez az

¹⁰⁾ V. ö. *Stanislaus Dnistrjanskyj*: „Die Rezeption des österreichischen Privatrechts in der Tschechoslowakei und in Jugoslawien“. Zeitschrift für Osteuropäisches Recht, I. évf. 9. sz. 477. l.

¹¹⁾ Ezt a feldolgozást Csehszlovákiában még nem kezelték törvényjavaslatként, hanem az ezt követő, ú. n. „revíziós“ javaslatot (l. alább) tekintik a csehszlovák polgári törvénykönyv első alakjának. V. ö. *Ernst Swoboda*: „Der tschechoslowakische Entwurf eines allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches in der Neufassung vom Jahre 1936.“ Zeitschrift für Osteuropäisches Recht. III. évf. 1. sz. 8. l.; ugyanígy *Dnistrjanskyj* id. cikke, 478. l.

¹²⁾ V. ö. a csehszlovák polgári törvénykönyv 1937. évi javaslatának indokolását, továbbá *Dnistrjanskyj* id. cikke 477. l.

¹³⁾ V. ö. *Ergo*: id. cikke, 126. lap, továbbá *Dnistrjanskyj* id. cikke 478. lap. A szlovák bizottság tárgyalásainak anyagát az unifikációs minisztérium 1923-ban adta ki.

első javaslat utóbb, 1926-ban felülvizsgálat alá került, melynek feladata volt az öt albizottság résztervezeteinek összhangba hozása és az új törvénykönyv egységes szövegének megállapítása. A superrevíziós bizottság (1931. novemberi kelettel) 1932. elején tette közzé munkásságának eredményét: a csehszlovák polgári törvénykönyvnek immár *második* javaslatát.¹⁴⁾—¹⁵⁾

Ezt a második, úgynevezett superrevíziós javaslatot azután 1935. októberében újabb felülvizsgálat alá vonták. Az újabb felülvizsgálat eredményét: a csehszlovák polgári törvénykönyv legújabb, *harmadik* javaslatát a csehszlovák kormány 1936. decemberében elfogadta és a nemzetgyűlés elé terjesztette.¹⁶⁾ A javaslat és annak indokolása cseh nyelven¹⁷⁾ a folyó év elején került nyilvánosságra. Maga a javaslat április havában hivatalos német fordításban¹⁸⁾ is megjelent, míg az indokolásból megbízható értesülésem szerint hivatalos német fordítás nem készül.

3. A csehszlovák polgári törvénykönyv legújabb, harmadik javaslatának az első két javaslatához való viszonyát bár nem elfogulatlanul, de mégis érdekesen világítja meg *Swoboda*¹⁹⁾ a prágai német egyetem magánjogászprofesszora, aki az új javaslat előkészítő bizottságának egyik vezető tagja volt. A javaslat első alakja, az úgynevezett revíziós javaslat még aggályos módon támaszkodott a régi rendelkezésekre — írja egyik cikkében. A második, superrevíziós javaslat már sokkal erélyesebben járt el, sok tekintetben szakított a régi hagyományokkal és különösen az osztrák polgári törvénykönyvnek bevezető, általános rendelkezéseit törölte, abban a feltevésben, hogy azok egy modernizált törvénykönyv fogalmával össze nem egyeztethetők. E tör-

¹⁴⁾ A csehszlovák polgári törvénykönyv első és második javaslata tekintetében l. *Ujlaki*: A magyar magánjog módosulásai, stb. 8. lap, továbbá „Die rechtsvereinheitlichen Bestrebungen der Nachfolgestaaten und das ungarische Privatrecht.“ Zeitschrift für Ost-europäisches Recht, III. évf. 9. sz. 580. l.

¹⁵⁾ A második, ú. n. superrevíziós javaslat beható elemzését nyújtja *Dnistrjanskyj* idézett cikkében.

¹⁶⁾ V. ö. *Tänzer* Hugó: Jogegységesítés és jogi harmonia. Csehszlovák Jog. 1937. 1. sz. 1. l. — Itt jegyzem meg, hogy a polgári törvénykönyv javaslataival egyidejűleg a kormány a *polgári perjog egységesítéséről szóló törvények javaslatát* is a nemzetgyűlés elé terjesztette. A perjogi reform három részből áll: 1. az életbeléptető törvényből (52. cikk), 2. a bírói hatalom mikénti gyakorlásáról, a bíróságok hatásköréről és illetékességéről szóló törvényből (95. §.) és 3. a polgári perrendtartásból (636. §.). V. ö. *Ergo*: A polgári perjog reformja. Csehszlovák Jog. 1937. 18. sz. 141. l.

¹⁷⁾ 844. Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. V Praze 1937. Az indokolás kelte: Prága, 1936. december 4., aláírói: *Hodža* miniszterelnök és *Déer* igazságügyminiszter.

¹⁸⁾ 844. Regierungsvorlage. Gesetz betreffend die Erlassung eines bürgerlichen Gesetzbuches.

¹⁹⁾ V. ö. *Swoboda* id. cikkét. 7. l.

Iéssel azonban az osztrák polgári törvénykönyvnek éppen az a legértékesebb sajátsága ment veszendőbe, amely a bíró számára az anyagnak önálló gondolkodás útján való szabadabb kezelését biztosította. A bevezető rendelkezések törlésével a törvénykönyvnek ezekben kifejezésre jutó nagy vezérgondolatai is elmaradtak, miáltal a javaslat — a szerkesztők azon komoly szándéka ellenére, hogy a törvénykönyv rendszerét és kipróbált részleteit megőrizték — egészen más tartalmat kapott, amely a történelmi iskola szemléletének és egy szűkkeblü pozitívizmusnak megfelelt ugyan, de a törvénykönyv alkalmazkodóképességét nagymértékben csökkentette. Nagyon előnyös volt ezért — folytatja *Swoboda* fejtegetéseit — hogy a superrevíziós bizottság munkálatainak befejezését (1931) követő esztendőök során a mélyreható átalakulások nemcsak Európa jogászainak szemléletét hatották át sokkal nagyobb mértékben mint azelőtt, hanem a tömegekbe is korábban nem sejtett mértékben tudtak behatolni. Az individualizmus ideálját, amely még a világháború után is éveken keresztül egészen a háború előtti idők szellemében uralta a jogászvilágot, letaszították trónjáról és egy új, szabadabb jogi meggyőződés kezdte meg az ostromot a mult szűklátókörü materializmusával szemben. Így történt, — fejezi be *Swoboda* idevágó fejtegetéseit — hogy 1935 őszén az utolsó törvényszerkesztő bizottság felvevőképessége az új gondolatokkal szemben már egészen más volt, mint azelőtt. Míg a korábbi javaslatok alapvető tulajdonsága az állandóság volt, most már a bizottság törekvése olyan dinamikus jog életrehívására irányult, amely automatikusan képes hozzásimulni az életnek folytonosan változó jelenségeihez, ezeknek váratlan és napjainkban egyre gyakoribb átalakulásához. *Swobodának* az új javaslatra vonatkozó ezen utóbbi megállapítását már fennebb érintett beszédében *Dérer* csehszlovák igazságügyminiszter is megerősítette, hangsúlyozván, hogy a javaslat nem az osztrák polgári törvénykönyv másolata vagy felületes revíziója, hanem modern; az új viszonyoknak megfelelő alkotás.²⁰⁾ Abban a kérdésben, hogy a javaslat az említett célkitűzéseket mennyiben valósítja meg, az alábbiak nyújtanak némi tájékoztatást.

4. A csehszlovák polgári törvénykönyv legújabb javaslatának élén 70 római számmal ellátott cikkben életbeléptető és végrehajtási rendelkezések vannak, melyekből az előbbiekre, nevezetesen az életbelépés napjának (l. alább) és a korábbi jogszabályok hatályvesztésének szabályaira 8 cikk esik.

Az életbeléptető törvény (*a továbbiakban ÉT*) javaslatának általános rendelkezése értelmében: a polgári törvénykönyv hatálybalépésével egyidejűleg a csehszlovák köztársaságban addig

²⁰⁾ V. ö. Pester Lloyd, Abendblatt. 1937. április 16.

hatályban lévő polgári jog a bírósági határozatokból vagy más forrásokból származó szokásjoggal együtt — *a törvény által megjelölt kivételektől eltekintve* — hatályát veszti.²¹⁾

A törvényben megjelölt ezen kivételek közül kétségkívül a legjelentősebb az, hogy a javaslat a köztársaság két jogterületén jelenleg érvényben lévő *teljes osztrák, illetve teljes magyar családi jog hatályát továbbra is érintetlenül fenn tartja.*²²⁾—²³⁾ A javaslat indokolása szerint ez nem jelenti sem azt, hogy a jelenlegi szabályozás, amely a két jogterületen lényegesen különböző, kielégítőnek tekintetik, sem pedig azt, hogy az irányadó körök e joganyag egységesítésének gondolatát elvetették volna. A családi jogot csupán azért mellőzték, mert annak egészen új szabályozása még nincs kellőképpen előkészítve és a családi jog egyes fontos részei már amúgyis egységesek.²⁴⁾ Az indokolásnak ez utóbbi megjegyzése nyilván első-

²¹⁾ Életbeléptető és végrehajtási rendelkezések. II. cikk. — Amennyiben törvények és rendeletek olyan rendelkezésekre utalnak, amelyeket a ptk. hatályon kívül helyez, ezek helyébe a ptk. megfelelő rendelkezései lépnek. (ÉT. IV. cikk.)

²²⁾ *Az osztrák és magyar családi jogot az ÉT. természetesen nem az eredeti, hanem a Csehszlovákiában jelenleg érvényes módosított alakjában* és az ÉT. V. cikkében megjelölt jelentéktelen új módosításokkal (ezeket l. a. 23. sz. jegyzetben) *tartja fenn.* A magyar családjog módosulásaira nézve l. *Ujlaki: A magyar magánjog módosulásai*, c. id. művét 15—104. l.

²³⁾ Az ÉT. V. cikke értelmében érintetlenül maradnak az osztrák polgári törvénykönyvnek a házassági jogról, a szülők és gyermekek közötti jogokról, a gyámságról és gondnokságról szóló 44—284. §-ai, valamint az 1264—1266. §-oknak a házastárs tartására, a véten házastárs kártalanítására és a neki nyújtandó elégtételre vonatkozó rendelkezései, az ezen jogszabályokra vonatkozó összes pátensekkel, dekrétumokkal, rendeletekkel és törvényekkel együtt, mégis a kiskorú saját keresményével való szabad rendelkezésről, kötelezettségvállalásáról, vagyona jövedelmeinek saját kezelésébe adásáról, valamint a tizennyolcadik évét betöltött, teljeskorúságot szinlelő kiskorú kártérítési kötelezettségéről szóló rendelkezések (optk. 151., 152. és 246—248. §-ai, valamint az 1919. július 23-án kelt csehszlovák törvénynek („A csehszlovák állam törvényeinek és rendeleteinek gyűjteménye“, a továbbiakban „TRGy.“ 447. szám) az optk. 248. §-ával analog 4. §-a) kivételével. A Csehszlovákiához csatolt magyar jogterületeken: Szlovákiában és Kárpátországban az ÉT. V. cikke érintetlenül hatályban tartja az ezen területeken hatályos családjognak összes, az osztrák polgári törvénykönyv hatálybantartott szabályaival analog rendelkezéseit. A magyar családjog szabályai közül a javaslat csupán a gyámtörvénynek (1877: XX. t.-c.) a kiskorú saját keresményével való szabad rendelkezésről (3. §.), a 20. életévüket betöltött kiskorúak teljeskorúságáról (6. §.), és a 24. évüket be nem töltött teljeskorúak szenvedő váltóképeségéről (7. §.) szóló rendelkezéseit, valamint a nők teljeskorúságáról szóló törvénynek a férjhezmenetel teljeskorúsító hatásáról szóló rendelkezését (1874: XXIII. t.-c. 2. §.) helyezi hatályon kívül.

²⁴⁾ Lásd: *Ergo* id. cikkét.

sorban a kiskorúság korhatárának²⁵⁾, a házasságkötés alakszerűségeinek, a házassági akadályoknak²⁶⁾, valamint az örökbe fogadásnak²⁷⁾ 1919, illetőleg 1928 óta egységes csehszlovák jogszabályaira utal. — A hivatalos indokolás legfeljebb csak sejteni engedi a valódi okát annak, hogy a családi jog egységesítését — mindkét korábbi csehszlovák javaslattal szemben — a legújabb javaslat miért nem valósítja meg. *Swoboda* professor már érintett tanulmányában nyíltan megmondja a mellőzés okát: a családjog új szövegezése tekintetében még maguk a kormánytámogató pártok között sem volt elérhető a politikai ellentétek áthidalása.²⁸⁾ Ámbár azt a felfogást, mely szerint a családjogi kodifikáció mellőzésének különleges belpolitikai okai vannak, *Dérer* igazságügyminiszter a szenátus 1937. április 20-iki ülésén határozottan visszautasította. *Swobodának* a kodifikációs bizottság vezetőtagjának ellentétes megállapítása mégis elfogadhatónak látszik. *Dérer* egyébként hangsúlyozta, hogy a javaslat legfeljebb alaki és nem anyagi szempontból torzó, hiszen az ÉT. világosan fenntartja az eddigi családjogi szabályokat.²⁹⁾

Abból indultunk ki, hogy a polgári törvénykönyv hatálybalépésével egyidejűleg a korábbi vonatkozó jogszabályok hatályukat veszítik.³⁰⁾ Ezen általános rendelkezés mellett a javaslat egyenként is megjelöl egyes Csehszlovákiában jelenleg hatályos osztrák, magyar és 1918. óta keletkezett közös csehszlovák jogszabályokat, amelyeket a) kifejezetten hatályon kívül helyez, illetőleg hatályukban vagy b) véglegesen³¹⁾, vagy c) későbbi törvényi szabályozásig ideiglenesen érintetlenül fenntart.

a) Így az ÉT. a Csehszlovákia osztrák jogterületén hatályos jogszabályok közül az említett általános rendelkezés mel-

²⁵⁾ *Ujlaki*: A magyar magánjog módosulásai, stb. 15. l.

²⁶⁾ *Ujlaki*: A magyar magánjog módosulásai, stb. 24. l.

²⁷⁾ *Ujlaki*: A magyar magánjog módosulásai, stb. 66. l.

²⁸⁾ Lásd: *Swoboda* id. cikke, 11. l. — Családjogi kérdésekben a politikai ellentétek nem új keletűek. Így pl. a csehszlovák ú. n. házassággogi novella (1919. május 22-én kelt csehszlovák törvény, TRGy. 320. szám) eredeti tervezete, melyet az igazságügyi választmány 1918. dec. 28-án terjesztett a nemzetgyűlés elé, a kötelező polgári házasság bevezetését javasolta és csak miután a nemzetgyűlés e javaslatot visszautasította, terjesztett elő az igazságügyi választmány 1919. május 15-én egy második tervezetet, amely szinte teljesen megegyezett az elsővel, mégis azzal az eltéréssel, hogy a fakultatív polgári házasságot indítványozta. A nemzetgyűlés csekély változtatásokkal ezt a javaslatot fogadta el. V. ö. *Ujlaki*: A magyar magánjog módosulásai, stb. 29. l.

²⁹⁾ V. ö. Csehszlovák Jog, 1937. 18. szám. 144. l.

³⁰⁾ ÉT. II. cikk. V. ö. a 4. pont bevezetését.

³¹⁾ A „végleges hatálybantartás“ külön csoportját onnan származtatom, hogy egyes jogszabályok az ÉT. szerint „későbbi törvényi szabályozásig“ maradnak érintetlenül, míg más jogszabályoknál ezt a korlátozást az ÉT. nem alkalmazza. (V. ö. az ÉT. V. és VI. cikkeit.)

lett még külön kiemelve is kifejezetten véglegesen hatályon kívül helyezi (a családi jogtól eltekintve) az osztrák polgári törvénykönyvet novelláival, valamint a vele kapcsolatos összes többi jogszabályokkal együtt.³²⁾ A magyar jogterületeken jelenleg hatályos szabályok közül a végintézkedések alaki kellékeiről (1876: XVI. t.-c.), a jegyajándékról³³⁾ (1894: XXXI. t.-c. 3—5. §-ok) és a házastársak közti jogügyletek alakyszerűségeiről³⁴⁾ (1886: VII. t.-c. 21—23. §-ok) szóló jogszabályokat helyezi az ÉT. külön is kiemelten hatályon kívül.³⁵⁾

b) Az ÉT. a Csehszlovákiában jelenleg is hatályos osztrák és magyar családjogon kívül a kódex mellett hatályban tartja az *ági öröklésről*, valamint a *közszerzeményről* szóló törvényeket.³⁶⁾ Az ÉT. által fenntartani szándékolt ezen csehszlovák törvények *ma még egyáltalában nem léteznek*, de azoknak meghozatalát még a törvénykönyv életbelépését megelőző időre tervezik. E megalkotni szándékolt törvények tartalma kétséges. Az osztrák polgári törvénykönyv tudvalevőleg nem tesz különbséget öröklött (ági) és szerzeményi vagyon között: az örökhagyó mindennemű vagyonában egyforma az öröklés, tekintet nélkül a vagyon származására. Teljességgel valószínűtlen, hogy az osztrák nyomokon haladó csehszlovák törvényhozás az ági öröklésről alkotandó törvénnyel ezt az intézményt egész Csehszlovákiában, tehát a történelmi országokban is bevezesse, így az új törvény minden bizonnyal csak a magyar jogterületek számára fog rendelkezéseket tartalmazni.³⁷⁾ — Talán némileg más lesz a helyzet a közszerzemény kérdésében.³⁸⁾ Ellentétben az osztrák polgári törvénykönyvvel, mely törvényből folyó közszerzeményt nem ismer (optk. 1233., 1234. és 1237. §-ok), a csehszlovák javaslat

³²⁾ ÉT. III. cikk 1. pont. Hatályon kívül helyezi az ÉT. III. cikk 5. pontja az egyes jogügyletek közjegyzőnél való létesítéséről szóló 1871. július 25-iki osztrák törvényt (Reichsgesetzblatt 76. szám) is.

³³⁻³⁴⁾ A hatályon kívül helyezés magyarázata az, hogy mindkét kérdés szabályozása a kötelmi jogi részben nyert elhelyezést.

³⁵⁾ ÉT. III. cikk 2., 3. és 5. pont. Az ÉT. III. cikkének 4. pontja külön kiemelten hatályon kívül helyezi az egyházi személyek jogszerezését, jogcselekményeit és az utánuk való öröklést korlátozó (osztrák és magyar) jogszabályokat is.

³⁶⁾ ÉT. V. cikk 2. pont.

³⁷⁾ Ergo idézett cikkében a magyar területekre vonatkozó „átmeneti eltéréseket” említi. Ezt a feltevést támogatja az ÉT. LXVII. cikke is, mely szerint, ha az ági öröklésről és a közszerzeményről alkotandó törvények mást nem rendelnek, a ptk. örökjogi szabályai, valamint a házastársak vagyonáról és a házassági szerződésekről szóló rendelkezések Szlovákiában és Kárpátországban mindazon házasságokra alkalmazandók, amelyeket a ptk. hatálybalépte után bontottak fel.

³⁸⁾ A második javaslat szerkesztői a szlovák kodifikációs bizottságnak a közszerzemény magyar rendszerének bevezetésére irányuló javaslatát elutasították. V. ö. *Dnistrjanskyj* id. cikke, 512. l.

a kötelmi jogi részében elhelyezett házassági vagyoni jogban elvileg a közszerzemény intézménye mellett foglal állást: az vélelmezendő, hogy amit a házastársak a házassági életközösség tartama alatt szereztek, azt együttesen, egyenlő arányban szereztek. (1063. §.)³⁹⁾ A javaslatnak ez a rendelkezése a törvényből folyó közszerzeménynek az ország egész területén való intézményesítését látszik jelenteni és arra mutat, hogy a közszerzeményről alkotandó törvény annak közelebbi szabályait fogja tartalmazni.⁴⁰⁾ A javaslatból egyébiránt az ági öröklés és a közszerzemény szabályozása azért hiányzik, mert a csehszlovák Legfelsőbb Bíróság közvetlenül a javaslat végleges szerkesztésének befejezése és kormányhatósági jóváhagyása előtt e részek tekintetében aggályokat juttatott kifejezésre.⁴¹⁾ Az adott helyzetben megtörténhet, hogy a polgári törvénykönyv javaslata még az említett törvények meghozatala előtt törvényerőre emelkedik; ennek az volna a következménye, hogy a Csehszlovákiához csatolt magyar területeken a kódex mellett nem csak a családjog, hanem a közszerzemény és az ági öröklés magyar jogszabályai is hatályban maradnának.

Az említett, későbbi időpontban megalkotni szándékolt két törvényen kívül az ÉT. a kódex mellett kifejezetten véglegesen hatálybantartja egyebek között a kisajátításról, a tulajdonjog korlátozásairól, az elidegenítési és terhelési tilalmakról, a birtok egyesítési és birtokrendezési munkálatokról szóló jogszabályokat, a Szlovákiában és Kárpátoroszországban érvényes, egyes ingatlanok oszthatatlanságáról és a legelőügy rendezéséről szóló rendelkezéseket és még számos más, jelenleg is hatályos osztrák és magyar jogszabályt is, így pl. az utóbbiak közül a kézizálogkölsönügyletről szóló 1881: XIV. t.-cikket. Hatályban marad végül számoss 1918. óta keletkezett csehszlovák jogszabály is.⁴²⁾

c) Későbbi törvényi szabályozásig az ÉT. érintetlenül fenn-

³⁹⁾ A javaslat tehát szakít az optk. 1237. §-ában lefektetett azon alapelvvel, mely szerint „kétség esetében az vélelmeztetik, hogy a szerzemény a férjtől származik“. A javaslatnak ezt a rendelkezését szívesen hozzák fel példaként arra, hogy ott, ahol a magyar joghoz közelebb álló megoldás a mai kornak megfelelőbb volt, a superrevíziós bizottság ezt részesítette előnyben az osztrák joggal szemben. V. ö. *Ergo id.* cikkét.

⁴⁰⁾ A közszerzemény jelenlegi szabályozását a Csehszlovákiához csatolt magyar területeken l. *Ujlaki*: Az utódállamok, stb. 17. l.

⁴¹⁾ V. ö. *Ergo* idézett cikkét. A javaslat *indokolása* (248. oldal) annyit mond, hogy a felülvizsgáló bizottság nem tette magáévá azt a nézetet, hogy a szlovák bizottság által védett ági öröklés és közszerzemény elvei a polgári törvénykönyvbe felvétessenek, hanem célszerűbbnek látta, hogy a vonatkozó rendelkezések önálló törvényekbe foglaltassanak, mely törvények az új ptk.-vel egyidejűleg lépjenek hatályba.

⁴²⁾ ÉT. VIII. cikk.

tartja az optk.-nek az állampolgárságról⁴³⁾, a növedék általi tulajdonszerzéstől szóló egyes rendelkezéseit⁴⁴⁾ és a magyar jogterületeknek az utóbbiakkal analog jogszabályait, valamint az optk. III. novellájának a rangelsőbbiség átengedéséről szóló rendelkezéseit is.^{45—46)}

Az ÉT. tehát a törvénykönyv mellett (1918. óta keletkezett közös csehszlovák rendelkezéseken kívül) nagy számban tart hatályban a két csehszlovák jogterületen jelenleg is hatályos osztrák, illetőleg magyar jogszabályokat is, a magánjog egységesítését tehát csak részben valósítja meg. A két különböző jogterület jogszabályainak alkalmazását, a jogszabályok belső összeütközését a javaslat „helyközi magánjog” címet viselő 60-ik §-a kívánja szabályozni, illetve kiküszöbölni, mely szerint: a nemzetközi magánjog (Javaslat 8—59. §-ok) szabályai megfelelően alkalmazandók akkor is, ha a történelmi országokban (Csehország, Morvaország, illetőleg Szilézia) érvényes jognak a magyar jogterületeken (Szlovákiában és Kárpátoroszországban) érvényes joghoz való viszonyáról van szó, annak az irányelvnek az alapulvételével, hogy *az állampolgárság helyébe az illetőség lép.*

5. A javaslat élén álló életbeléptető és végrehajtási rendelkezéseket követi a polgári törvénykönyv szövege, mely három részre oszlik és ezeken belül 47 címre tagolt 1369. §-ból áll.⁴⁷⁾ A javaslat terjedelme a csehszlovák szövegezésben félhasábos 234, a német fordításban 130 kéthasábos oldal, a csehszlovák indokolásé pedig 183 kéthasábos oldal.

A javaslat rendszere szinte szolgai módon követi az osztrák polgári törvénykönyv felosztását. Ebben a vonatkozásban teljes a recepció és a jelentéktelen elnevezésbeli és sorrendi eltéré-

⁴³⁾ Optk. 28. §. 2. mondat, 30. és 32. §-ok.

⁴⁴⁾ Optk. 407—413. §-ok.

⁴⁵⁾ Optk. III. nov. (1916. március 19. Reichsgesetzblatt 69. sz.) 44—50. §-ok.

⁴⁶⁾ ÉT. VI. cikk. — Az ÉT. VII. cikke értelmében: ha az ÉT. és a ptk. rendelkezéseiből más nem következik, azok a jogszabályok, amelyek a polgári jogon kívüli jogterületeket szabályozzák, érintetlenül maradnak annyiban is, amennyiben a ptk. által szabályozott jogviszonyokra vonatkoznak; nevezetesen: 1. a különös magánjogok, mint a kereskedelmi-, váltó-, tőzsde-, biztosítási-, kiadói-, szerzői-, szabadalmi-, védjegy-, vasuti- és póstajog; 2. a bíróságok és egyéb hatóságok és szervek előtti eljárási jog, ideértve a telekkönyvi jogot, a csőd-, egységési és megtámadási jog, az ügyvédi és közjegyzői jog; 3. a büntetőjog; 4. az államjog és közigazgatási jog, ideértve a pénzügyi jogot, a földreformjog, az erdőjog, a vadászati jog, a tábori javak védelmének joga, a bányajog és a vízjog.

⁴⁷⁾ Összehasonlításlal emlitem meg, hogy az optk. 1502. §-ból, (a személyjogról szóló első rész nélkül 1232. §-ból), az Mtj. pedig 2171. §-ból áll.

sek csak erősítik a szabályt.⁴⁸⁾ A csehszlovák javaslat az osztrák polgári törvénykönyvhöz hasonlóan három részre oszlik. Lényegbevágó rendszerbeli különbség a két alkotás között csupán az első rész tekintetében van. Míg ugyanis az osztrák polgári törvénykönyv a polgári törvényekről szóló általános rendelkezéseket a három rész elé tett külön bevezetésben tárgyalja, s ezt követi a személyi és családi jogról szóló első rész, addig a családi jog szabályait nélkülöző javaslatnak külön bevezető részecskéin, hanem az első rész „Törvények és személyek“ elnevezés alatt három címre oszlik, melyek (7. §-ban) a törvényekről, (54. §-ban) a nemzetközi jogról⁴⁹⁾ és (18. §-ban) a természetes és jogi személyekről rendelkeznek. Az első rész eltéréseivel szemben a törvénykönyv és a javaslat második és harmadik része az anyagot, jelentéktelen sorrendi módosításoktól eltekintve, ugyanolyan felosztásban tárgyalja, mint az osztrák polgári törvénykönyv. A lényegen mit sem változtat, hogy egyes elnevezésbeli eltérések vannak; így a „dologi jogról“ szóló második résznek a csehszlovák javaslat a „vagyonjogok“ címet adja, az ezen rész második csoportjában foglalt kötelmi jogi szabályokat pedig nem „dologhozi jogok“, hanem „követelések“ címmel látja el, míg a „személyi és dologi jogok közös meghatározásairól“ szóló harmadik rész a csehszlovák javaslatban „a vagyonjogokról szóló közös rendelkezések“ címet viseli.

Sorrendbeli eltérés, hogy az osztrák polgári törvénykönyvnek a tulajdon és más dologbani jogok közösségéről szóló címe „tulajdonközösség“ elnevezéssel (200—240. §-ok) a tulajdonjog körében nyert elhelyezést. Új a *telki terhek* (372—376. §-ok) szabályozása, mely a dologi jogok végére került. A *zálogjogról* (325—371. §-ok) és a *szolgalmakról* (260—324. §-ok) szóló fejezetek a javaslatban helyet cseréltek, a kötelmi jog szerencseszerződésekről szóló fejezetének (optk. 1267—1292. §-ok) a javaslat a „fogadás, játék és hasonló szerződések“ (1109—1116. §-ok) címet adta; e fejezet elé az „életjáradéki és ellátási szerződés“ (1089—1108. §-ok) szabályai kerültek. Az *örökjogot* a javaslat is a kötelmi jog előtt tárgyalja; a kötelmi jog általános szabályai mint látni fogjuk, három különböző helyen vannak és a javaslat az ajándékozást (786—807. §-ok), a letéti szerződést (808—822. §-ok), a kölcsönt (823—833. §-ok) és haszonkölcsönt (834—849. §-ok), a cserét (889—898. §-ok), sőt még az ügyvitelt (850—888. §-ok) is a vételi szerződés előtt tárgyalja. Az osztrák polgári törvénykönyv eredeti rendszerének említett kisebb mó-

⁴⁸⁾ *Dnistrjanskyj* írja ezt idézett cikkében (481. l.) már a második javaslatról is.

⁴⁹⁾ A nemzetközi jog szabályait az első csehszlovák javaslat bevezetésében, a második pedig rendszere végén külön (IV.) részben (mintegy függelékként) tárgyalta. V. ö. *Dnistrjanskyj* id. cikkét, 481. l.

dosításaitól és kiegészítéseitől eltekintve, tehát az egyes jogintézmények sorrendje változatlan maradt; a javaslat is az elbirtoklás és elévülés szabályaival végződik. Mindezekből nyilvánvaló, hogy a javaslatot előkészítő bizottság az osztrák polgári törvénykönyvhöz való szigorú ragaszkodás szabályát nemcsak annak alapelvei, hanem idejét múlt rendszere tekintetében is alkalmazta.⁵⁰⁾

Érdekes eredményre vezet a javaslat hivatalos német fordításának az osztrák polgári törvénykönyvvel való egybevetése. Annak ellenére, hogy igen sok a teljesen azonos tartalmú szakasz, szövegezésük, a bennük használt kifejezések mégis eltérnek egymástól. Ennek nyilván abban keresendő a magyarázata, hogy az osztrák polgári törvénykönyvet először cseh nyelvre fordították le, majd utóbb a cseh nyelvű szövegből készült a német fordítás, az azonos tartalmú §-ok szövegbeli eltérését tehát a kétszeri fordítás idézte elő.

6. Az osztrák polgári törvénykönyv igyekezett a formaszerinti *fogalm meghatározásokat* a törvény szövegéből kiküszöbölni és a jogintézmények rövid körülírására és magyarázatára törekedett. A javaslat, mely ebben a vonatkozásban az osztrák polgári törvénykönyvet sok helyütt átszövegezte, számos esetben⁵¹⁾ adja ugyan egyes §-oknak a „fogalom“ címet, melyek azonban csak ritkán tartalmaznak logikai értelemben vett fogalm meghatározásokat; ezek inkább a szabályozott életjelenségek genetikus megjelölései. Így például a *csereszereződés* fogalmát a javaslat úgy határozza meg, hogy: „csereszereződés keletkezik, ha valamely dolgot egy más dologért átengednek, vagy egy ilyen csere ígérete elfogadtatik.“ (889. §.) Hasonló a *vételi szerződés* meghatározása is: „ha valamely dolgot pénz ellenében engednek át, vagy egy ilyen kicserélési ígéret elfogadtatik, vételi szerződés keletkezik.“ (899. §.) A javaslat egyébként fogalm meghatározási módszerében nem következetes; alakilag annyiban nem, hogy a „fogalom“ felírással ellátott §-ok mellett vannak olyanok is, amelyeknek címe nem ez, s tartalmuk mégis fogalm meghatározás.⁵²⁾ Tartalmilag pedig a javaslat érzében annyiban következtelen, hogy sok helyütt viszont igen messze megy az „omnis definitio in jure periculosa“ elvének szem előtt tartásában: nem csak elméleti formuláktól tartózkodik, hanem elmulasztja a legalapvetőbb fogalmak, mint a kötelem, a szolgáltatás, a felelősség meghatározását is.⁵³⁾

⁵⁰⁾ A harmadik javaslat beosztása alig mutat eltérést a második javaslattól. V. ö. *Dnistrjanskyj* id. cikkét, 481. l.

⁵¹⁾ Pl. Javaslat 80, 241, 260, 325, 786, 808, 823, 834, 889, 899, 943, stb. §-ok.

⁵²⁾ Pl. 1069., 1080., 1114., 1223. stb. stb. §-ok.

⁵³⁾ V. ö. Mtj. 945. és köv. §-ait.

7. A jelen tanulmány keretei nem adnak módot az egész javaslat beható ismertetésére; így e helyütt csupán a *kötelmi jogi rész* vázlatos áttekintésére szorítkozom.

A *kötelmi jog általános része* a csehszlovák javaslatban nem alkot egységes egészet, hanem az osztrák polgári törvénykönyv mintájára *három* különböző helyen van szabályozva: *a)* a „Vagyonjogok“ című rész „Követelések“ című második csoportjának élén „Szerződések és jogügyletek általában“ megjelölés alatt (690—785. §-ok); *b)* ugyanezen csoportnak különös szabályai között elszórtan (így pl. 837—849. §-ok, 1120—1184. §-ok); *c)* végül a vagyonjogokról szóló közös rendelkezéseket tartalmazó harmadik-részben (1185—1218. §-ok).

„Szerződés keletkezik, ha egy ajánlatot kellő időben elfogadtak“ — ezzel a rendelkezéssel kezdődik a javaslat kötelmi jogi része (690. §.).

Az ajánlat elfogadásának időpontjáról szóló rendelkezések sorában a javaslat a módosított osztrák polgári törvénykönyvvel egyezően⁵⁴⁾ külön kiemeli a *távbeszélő* útján tett ajánlatot, mint amelynek hatálya azonos a jelenlévők közötti ajánlatéval (691. §.).

A *szerződések kötéséről* szóló részben ugyancsak nem új, hanem az osztrák polgári törvénykönyv harmadik novelláját (83—84. §-ok, az optk. 863—864. §-ai helyett) követi a *konkludens tények* modern szabályozása. A javaslat szerint a szerződési akaratot nemcsak kifejezetten, hanem olyan cselekményekkel is lehet kinyilvánítani, amelyek az összes körülmények megfontolása mellett nem engednek kétséget a szerződési akarat tekintetében (693. §.) A cselekmények és mulasztások jelentőségét és következményeit illetően figyelemmel kell lenni a tisztességes forgalomban uralkodó szokásokra. (694. §.) A szerződési ajánlat elfogadására nézve ezt a gondolatot külön is kifejezi a javaslatnak az a rendelkezése, amely szerint olyan esetben, mikor az ügylet természete, vagy a tisztességes forgalomban uralkodó szokások szerint kifejezett elfogadást nem lehetett várni, a szerződés létrejön, ha az, akihez az ajánlatot intézték, az elfogadásra irányadó határidő alatt „megfelelő“ magatartást tanúsít. (695. §.)⁵⁵⁾

A szerződés érvényességének előfeltételei sorában szabá-

⁵⁴⁾ Az optk.-nek a III. novella 81. §-a által módosított 862. §-a.

⁵⁵⁾ V. ö. 1913. évi magyar javaslat 733. §. 1. bek. és Mtj. 956. §. 1. bek. — A magyar polgári törvénykönyv 1913. évi javaslatára (A magyar polgári törvénykönyv tervezete. Második szöveg. Budapest, 1913.) való hivatkozásokat az indokolja, hogy ez Csehszlovákiában ismertebb és használatosabb, mint az Mtj. V. ö. *Ujlaki*: A magyar magánjog módosulásai, stb. 3. l.; *Ergo* id. cikke, Csehszlovák Jog. 1937. 16. sz. 126. l.

lyozza a javaslat a tizennegyedik életévüket betöltött kiskorúak⁵⁶⁾ önhatalmú szolgálatba szegődését, a saját keresményükkel való szabad rendelkezést, valamint a tizennyolcadik évét betöltött kiskorú cselekvőképességét a szabad kezelésére átengedett jövedelemfelesleg tekintetében. (697—699. §-ok). A szabályozás nagyban-egészeben megfelel a módosított⁵⁷⁾ osztrák polgári törvénykönyv szellemének, azzal a lényeges rendszerbeli eltéréssel, hogy az utóbbi mindezeket a kérdéseket a csehszlovák javaslat által hatálybantartott családjogi részében tárgyalja. Éppen ezért volt szükség a csehszlovák javaslatához készült ÉT. ama rendelkezésére (V. cikk), amely az osztrák polgári törvénykönyv különben hatálybantartott családjogi részének vonatkozó szabályait⁵⁸⁾ hatályon kívül helyezi; az egyébként hatálybantartott magyar családjog analog rendelkezései⁵⁹⁾ ugyancsak hatályukat veszítik.

Ugyanez a rendszerbeli megjegyzés áll a csehszlovák javaslat 700. §-ára is, amely lényegileg átveszi az osztrák polgári törvénykönyvnek⁶⁰⁾ a kánonjogból eredő és mai bírói gyakorlatunkban⁶¹⁾ is meglévő „*malitia supplet aetatem*“ szabályát: aki magát cselekvőképesnek szinleli és ezzel mást megtéveszt, kártérítésre köteles, ha a másik fél az ügylet megkötése előtt nem győződhetett meg könnyen a cselekvőképesség hiányáról.

A 701. §. az osztrák polgári törvénykönyvvel (optk. 869. §). egyezően a szerződés érvényességéhez megkívánja, hogy a fél akaratát szabadon, komolyan, határozottan és érthetően nyilvánítsa. Ha a nyilatkozat érthetetlen, egészen határozatlan, vagy az elfogadás az ajánlattól eltérő feltételek mellett történik, szerződés nem jött létre. E rendelkezésekből úgy látszik, mintha a szerződési akarat hiányai a javaslat rendszerében nem csupán megtámadási tényállások lennének, hanem az ügylet semmisségét okoznák. A javaslat későbbi, ugyancsak osztrák forrásból

⁵⁶⁾ V. ö. csehszlovák javaslat 66. §.

⁵⁷⁾ Optk. III. novellája. 1916. március 19-iki törvény (Reichsgesetzblatt 69. szám) 2. és 3. §-ok. (Az optk. 152. és 246. §-a helyett.)

⁵⁸⁾ Optk. 151., 152., 246., 247. és 248. §-ok.

⁵⁹⁾ Így 1877: XX. t.-c. 3. §., stb.

⁶⁰⁾ Az optk.-nek (az 1919. február 6-iki törvény (Staatsgesetzblatt 96. szám) 3. §-a által módosított) 248. §-a. A csehszlovák javaslat életbeléptető rendelkezéseinek V. cikke — mint már említettem — hatályon kívül helyezi úgy ezt a §-t, mint a kiskorúság korhatárának leszállításáról szóló 1919. július 23-án kelt és a Csehszlovákiához csatolt magyar területeken is hatályos csehszlovák törvénynek (TRGy. 447. szám) azonos tartalmú 4. §-át is. (Ez utóbbira nézve v. ö. *Ujlaki*: A magyar magánjog módosulásai, stb. c. id. műve 19. l.)

⁶¹⁾ V. ö. P. III. 48/1920. Magánjogi Döntvénytár XIII. 72. — P. V. 6048/1921. Magánjogi Döntvénytár. XV. 108. — P. VII. 3140/1930. Grill XXV. 525.

(optk. 870—871. §-ok) merített rendelkezései (702. és köv. §-ok) szerint azonban a megtévesztett, a kényszerített, a tévedő fél „*nincsen kötve a szerződéshez*“. Bár az osztrák polgári törvénykönyv nyomán az elmélet és a bírói gyakorlat az akarat hiányait lényegileg megtámadási tényállásokként kezelte, ennek világos kifejezése — az osztrák polgári törvénykönyv homályos szóhasználata helyett — kívánatos lett volna.

Tantételszerű, általános kijelentést találunk az *absztrakt szerződésekre* nézve: eltérő törvényi rendelkezés hiányában a felek jogállása nem változik azáltal, hogy megegyezésüket a szerződés egyéb tartalmától elkülönítik (712. §.). Ennek a kijelentésnek, mely az *osztrák polgári törvénykönyvvel szemben újítás*, az értelme nem egészen világos, kétséges különösen, hogy elismeri-e ezáltal a javaslat az absztrakt kötelezés lehetőségét minden esetben, vagy pedig csupán az ily kötelezés joghatásait kívánja szabályozni. Minthogy az utóbbi értelmezés mellett a rendelkezés egészen semmitmondó volna, abból inkább az absztrakt kötelezés általános érvényességét vélem kiolvashatónak.

Rendelkezik a javaslat a *harmadik személy* „*terhére*“ kötött szerződésekről is (713. §.). Az erre vonatkozó szabály hiányát a Magyar Magánjogi Törvénykönyv előmunkálatai során több oldalról kifogásolták. A javaslat a svájci kötelmi jogi törvény nyomán és az elméletben kialakult megkülönböztetésnek megfelelően az ilyen szerződésnek két esetét ismeri: *a)* más *szolgáltatásának* ígérését; az ilyen ígérlet azt jelenti, hogy az ígérő a harmadiknál kieszközölni igyekszik a szolgáltatást, s erre nézve minden tőle telhetőt megtesz; és *b)* garanciavállalást valamilyen *eredményért*. Ebben az esetben a kötelezettnek minden kárt meg kell térítenie, amely a jogosultat a harmadik személy szolgáltatásának elmaradása folytán éri. Azt a kérdést, hogy harmadik személy szolgáltatására vállalt kötelezettség esetén, ha kétség van, a szerződésnek az említett lehetőségek közül melyiknek megfelelő értelmet kell tulajdonítani, a javaslat válasz nélkül hagyja.

Egészen hézagos és hiányos a *harmadik személy javára szóló szerződés* szabályozása (714—718. §-ok). A javaslat megelégszik a kedvezményező aktorátusának általában való megadásával, néhány ügyletértelmező szabály felállításával, a kedvezményezés visszautasításának és a kifogások kérdésének konturszerű szabályozásával. Nem szól azonban a harmadik személy javára szóló szerződés legfontosabb kérdéseiről, így a kedvezményező rendelkező jogáról, a kedvezményezés visszavonhatatlanná válásáról, a szerződés megtámadásáról, stb. Arra nézve, hogy a szolgáltatásnak a kedvezményezőtől való követelésére mely esetben szerez a harmadik közvetlen jogot, a javaslat a szerződés rendelkezéseire, annak természetére és céljára történt

általános utalás mellett átveszi az osztrák polgári törvénykönyvből⁶²⁾ azt az ügyletértelmező szabályt, hogy a harmadik közvetlen jogot szerez, ha a szolgáltatás főleg az ő érdekében áll (715. §.). Ezt a szabályt a német polgári törvénykönyv előkészítése során hosszas vita és megfontolás után mellőzték; a Magyar Magánjogi Törvénykönyv Javaslatára (Mtj. 1037. §.) e szabályt szintén felvette.⁶³⁾

A szerződések alakszerűségeiről szóló részben érdekes az osztrák polgári törvénykönyv III. novellájából (94. §. az optk. 886. §-ának módosítása) átvett az a rendelkezés, hogy a sajátkezű aláírásnak mechanikai eszközzel való utánképzése csak ott elegendő, ahol ez szokásos (721. §.).

Szembetűnő *rendszerbeli hiba*, hogy a kötelelem alanyaira vonatkozó rendelkezések is a szerződésekről és jogügyletekről szóló fejezetben nyertek elhelyezést. Ennek oka az, hogy a javaslat rendszerében nem jutott hely az oly szabályoknak, amelyek minden kötelelemre általában vonatkoznak, de nem alkalmazhatók általában a vagyonjogokra. Ez a logikai hiányosság érzeteti hatását az egész rendszeren.

Sajátságos a többalanyú kötelelem eseteinek csoportosítása. A javaslat két csoportot állít fel. Az egyikben „Gemeinschaftliche Schulden und Forderungen“ (723—725. §-ok) gyűjtőelnevezés alatt egybefoglalja az osztott és az együttes kötelelem alakzatait; a másikban „Forderungen und Schulden zur gemeinsamen und ungeteilten Hand“ (726—732. §-ok) címen az egyetemlegességet tárgyalja. E kérdések szabályozása az osztrák polgári törvénykönyvtől (optk. 880—896. §-ok) lényegbevágó eltérést nem mutat.

A már említett rendszerbeli hiányosság magyarázza, hogy a kötelelem teljesítésének helyére, idejére és módjára, a foglalóra, a bánatpénzre, nemkülönben a járulékra, különösen a kamatra vonatkozó rendelkezéseket a javaslat a *szerződési mellékhatározmányok* (733—756. §-ok) fejezetében kénytelen elhelyezni.

A szerződések mellékhatározmányaira vonatkozó szabályok között átvette a javaslat az osztrák polgári törvénykönyvből (optk. 897—901. §-ok) a *szerződés motivumának* szabályozását is. Maga a szabály, amint ez egyetlen rövid §-ba (737. §. = optk. 901. §.) foglalt rendelkezéstől másként nem is várható, üres keretet ad: ha a felek a szerződés indítóokát vagy célját világosan feltételül teszik, az indok vagy cél úgy tekintetik, mint

⁶²⁾ Az optk. III. novellájának az optk. 881. §-a helyébe lépett 106. §-a. V. ö. *Schey*: Das ABGB. Wien, 1930. 438. l.

⁶³⁾ Lásd azonban *Besnyő Bernát* éles bírálatát: A harmadik személy javára kötött szerződés Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének javaslatában. Kereskedelmi Jog. 1929. 10. szám. 221. l.

más feltételek. Egyébként a motivumnak visszterhes szerződésnél semmi jelentősége nincs, ingyenes szerződés esetén reá a végintézkedésekre vonatkozó szabályok állanak.

A szerződésértelmezés szabályozása (757—759. §-ok) megint csak híven követi az osztrák polgári törvénykönyvet és annak III. novelláját, (914—916. §-ok és nov. 102—103. §-ok).

A szavatosság (765—778. §-ok) körében új az a szabály, mely szerint a felek megállapodhatnak abban, hogy az elidegenítő azon hiányokért szavatol, amelyek egy meghatározott időpontig mutatkoznak. Az ilyen megállapodás érvényéhez okirat szükséges. (772. §.)⁶⁴⁾

A *felém túli sérelemnek* ismeretes szabályát (optk. 934—935. §-ok) a javaslat (779—780. §-ok) is fenntartja.

Mint már említettem, a kötelmi jog általános szabályait tartalmazó, a fennebbieken vázlatosan ismertetett rész címfelirata *szerződésekről és jogügyletekről* szól. Az ezt követő különös rész természetesen felöleli a jogügyleten kívüli causákat is, a jogügyletek sorában azonban kivétel nélkül szerződéseket szabályoz. Még mindig nyitva marad ekként az a kérdés, hogy a javaslat átveszi-e a *szerződési kényszer* hagyományos tételét, amint azt pl. a Mtj.-a (947. §.) teszi.⁶⁵⁾ Az új lengyel kötelmi jogi kódex tudvalevőleg ezt már mellőzte, sőt egyenesen az akaratnyilvánítást általánosságban jelölte meg a kötelek főforrásául.

A kötelmi jog általános részének csonkasága folytán az ügyleten kívüli kötelekre vonatkozó általános szabályok jó része a szerződések és jogügyletek fejezetébe került; a fajlagos és vagylagos köteleknek, a pénztartozásnak és kamatnak, stb. tulajdonképen nincsenek is általános szabályaik, a késedelem kérdését a kártérítés fejezetében kell tárgyalni, ugyanitt kénytelen a kódex a szerződésen kívüli és a szerződésből eredő kártérítési causákat is egybefoglalni; a javaslat tehát e tekintetben is átvette az osztrák polgári törvénykönyv ismert és jellegzetes hibáit.

Az *ajándékozás* (786—807. §-ok) körét a javaslat az osztrák polgári törvénykönyvvel egyezően (optk. 938. §.) *dolgok* ingyenes átengedésére szorítja. Szabályozza a remuneratorius és a visszteherrel vegyes ajándékozást is, az előbbit *juttalmazó*, az utóbbit *kölcsönös ajándékozás* címe alatt.⁶⁶⁾ Érdekes, de szintén nem új⁶⁷⁾ az a rendelkezés, amely szerint *jövőbeli vagyon el-*

⁶⁴⁾ V. ö. 1913. évi magyar javaslat 1167. §., Mtj. 1402. §.

⁶⁵⁾ Mtj. 947. §.: „Kötelem jogügyleti megalapításához vagy tartalmának jogügyleti megváltoztatásához, amennyiben a törvény mást nem rendel, szerződés szükséges“.

⁶⁶⁾ Ugyanigy optk. 940—942. §§.

⁶⁷⁾ Optk. 944. §.

ajándékozása csak a vagyon fele értéke erejéig érvényes. Az ajándékozó szavatosságának szabályozása körében⁶⁸⁾ a javaslat — szemben az osztrák polgári törvénykönyvvel (optk. 945. §.), amely csak elhallgatást, s a Mtj.-al (Mtj. 1451. §.),⁶⁹⁾ amely szándékot vagy súlyos gondatlanságot kíván — az ajándékozónak a dolog hiányáról való tudomásán felül megkívánja azt is, hogy a hiány közlésének elmulasztása az ajándékozónak „vétkeül legyen felróható“ (793. §.). Ezzel a rendelkezéssel, mely az osztrák polgári törvénykönyvvel szemben *újítás*, a javaslat a szavatosság legfontosabb előfeltételét jogszabályi körülírás helyett a szabad bírói értékelésnek engedi át. Az osztrák polgári törvénykönyvhöz (optk. 951—952. §-ok) hasonlóan az ajándékozás kötelmi jogi szabályai között helyezi el a javaslat az ajándékozás megtámadását, a kötelesrész sérelme miatt (796—797. §-ok), továbbá, — s ez ismét *újítás* az osztrák polgári törvénykönyvvel szemben (v. ö. optk. 1247. §.) — a jegyesek közötti ajándék visszakövetelését az eljegyzés felbontása esetén (800—803. §.). Az utóbbi elhelyezés a magyarázata az ÉT. ama rendelkezésének, amely az egyébként általa is hatályban fenntartott magyar házassági törvénynek a jegyesek közötti ajándékokról szóló rendelkezéseit hatályon kívül helyezi.⁷⁰⁾ Az említett elhelyezés által a javaslat alkalmazása során elkerülhetők lesznek azok a nehézségek, amelyek mai bírói gyakorlatunkban abból állottak elő, hogy az eljegyzésszegéssel kapcsolatos szabályoknak és az ajándékozás visszavonására vonatkozó általános szabályoknak a viszonya tisztázatlan maradt. A javaslat nem hagy kétséget aziránt, hogy a jegyesek közötti ajándékozás szabályai — melyeket egészen külön pontban tárgyal — az általános szabályoktól függetlenek. Ez utóbbi szabályok körében (798. §.) az ajándékozó hozzátartozóival szemben elkövetett hálátlanságot a javaslat csak a körülményekhez képest tekinti olyan oknak, amely miatt az ajándékozó az ajándékot visszavonhatja, — eltérően a magyar Mtj. 1462. §-ától,⁷¹⁾ amely a hozzátartozóval szemben elkövetett hálátlanságot mindenestre relevánsnak tekinti.

⁶⁸⁾ Itt jegyzem meg, hogy a tudva idegen dolgot ajándékozó felelősségről szóló optk.-beli rendelkezést (optk. 945. §.) a javaslat (793. §.) átvette.

⁶⁹⁾ Ugyanígy az 1913. évi magyar javaslat: 1203. §.

⁷⁰⁾ Az ÉT. III. cikkének 3. pontja szerint a házassági jogról szóló 1894: XXXI. t.-c. 3—5. §-ai, amennyiben ajándékozásra vonatkoznak, hatályukat veszítik.

⁷¹⁾ Mtj. 1462. §. 1. bek.: „Az ajándékozást durva hálátlanság miatt vissza lehet vonni, ha a megajándékozott az ajándékozót vagy az ajándékozónak közeli hozzátartozóját, e minőségét ismerve, gonosz szándékkal személyében súlyosan megsérti vagy ily szándékkal vagyonában tetemesen károsítja.“ V. ö. 1913. évi magyar javaslat 1214. §. 1. bek.

Nagy gyakorlati jelentőségü, de ugyancsak nem új (v. ö. optk. 955. §.) a 806. §-nak az a szabálya, hogy ha valaki másnak időszakos támogatást ígér ajándékképen, ebből örökösire rendszerint nem származik kötelezettség és a támogatásra való jog a megajándékozott örökösire sem száll át.⁷²⁾

A *fogadós felelősségét* a javaslat (817—822. §-ok) a felelősség feltételei tekintetében a magyar joggal egyezően szabályozza. A fogadós a külön örizetébe át nem adott drágaságokért, pénzért és értékpapirokért csak 5.000 csehkorona erejéig szavatol; a felelőségnek egyéb terjedelmi korlátozása a javaslatban nincsen.

A *haszonkölcsön* javaslatbeli szabályozása (823—833. §-ok) az osztrák polgári törvénykönyvtől (optk. 971—982. §-ok) csak lényegtelen eltéréseket mutat.⁷³⁾

A *pénztartozás* általános szabályozásának hiánya tette szükségessé, hogy a javaslat — az osztrák polgári törvénykönyv (optk. 985—989. §-ok) mintájára — a kölcsön szabályai (834—849. §-ok) között külön részletesen kénytelen a *pénzkölcsön*nel foglalkozni. Ezek az osztrák polgári törvénykönyv vonatkozó rendelkezéseitől *eltérő* §-ok (836—846-ig) a pénztartozás jogának fontos alaptételeit tartalmazzák. Abban a fogalmazásban, ahogyan ezeket a tételeket a javaslat törvénybeiktatni kívánja, a rendelkezések a legkevésbé sem tekinthetők a pénztartozás mai elméletének színvonalán álló, korszerű szabályoknak. A javaslat beéri néhány, elég homályosan szövegezett, egymással lazán összefüggő rendelkezéssel. Így pl. egyéb megállapodás hiányában a kölcsönt abban a valutában kell visszafizetni, amely a teljesítés helyén forgalomban van (838. §.). Az adott valutától különböző valutában visszafizetendő kölcsön esetére a javaslat akként rendelkezik, hogy ilyenkor az adósnak akkora összeget kell fizetnie, mint amennyi a kölcsönadás napjának és helyének figyelembevételével történő átszámítás szerint „adódik“ (839. §.). Ehhez az indokolás (341. l.) fűzi azt a magyarázatot, hogy az átszámítás „az árfolyam szerinti“ átszámítást jelenti, de az árfolyamra való utalást nem vették fel a javaslat szövegébe, mert előfordulhatnak olyan esetek is, amikor lehetetlen az árfolyam szerinti átszámítás.

A 840. §. arra a valószínűtlen esetre állít fel szabályt, ha a valutatörvény megváltozik és az átszámítás kulcsa nem nyer

⁷²⁾ V. ö. Mtj. 1477. §. 2. bek.: „Az adósnak vagy harmadik személynek élete fogytáig kötelezett járadék kétség esetében átszáll a jogosult örökösire, ha az adós ellenérték fejében, nem száll át, ha ingyen vállalta a kötelezettséget“.

⁷³⁾ Így pl. az optk. 982. §-ában megállapított 30 napos határidőt a javaslat (833. §.) három hónapra emeli fel.

meghatározást. Ilyen esetre a javaslat bölcsen azt rendeli, hogy a visszaadott értéknek egyeznie kell az adott értékkel. (V. ö. optk. 988. §.).

Ha a most említett eseten (a valutatörvény változása) kívül a visszafizetés idején nem olyan valuta van forgalomban, amilyennel az adós tartozik, az adós kötelessége a hitelezőt a teljesítés helyén forgalomban lévő valutában elégíteni ki akként, hogy a hitelező az adott kölcsön értékét a kölcsönadás időpontjának figyelembevételével megkapja. (841. §. v. ö. optk. 989. §.). Úgy látszik, ez a szabály a *valorizáció* kérdésének⁷⁴⁾ sommás elintézését is célozza. Ez a §. egyben igen jellemző példa a szerkesztés lazaságára. Az indokolás (341. l.) szerint ugyanis a javaslatnak az átszámításra vonatkozó ímént idézett rendelkezése (841. §.) az osztrák polgári törvénykönyv elavult megfelelő szabálya (optk. 989. §.) helyébe a német polgári törvénykönyv 245. §-ának szabályát helyezte. Az indokolással szemben rá kell mutatni arra, hogy a német polgári törvénykönyv hivatkozott rendelkezése más esetre, a megállapított *lerovó* pénznem esetére szól és rendelkezése is eltér a javaslatétól.

Látnivaló, hogy az említett rendelkezések mellett a pénztartozás jogának legfontosabb kérdései — különösen az extinktiv vagy konverziv átszámítás kérdése — szabályozás nélkül maradnak.

Az osztrák polgári törvénykönyvhöz hasonlóan a kölcsön szabályai közé került a *kamat* rövid szabályozása (848—849. §-ok) is, amely kimerül annak kijelentésében, hogy a kamatot a tőkével azonos valutában kell fizetni,⁷⁵⁾ — továbbá az antichresis tilalmában.⁷⁶⁾ (V. ö. a javaslat 754—756. §-ait is.)

A *megbízás* fejezetében (850—888. §-ok) két rendelkezés érdemel figyelmet. A 852. §. a megbízás elfogadására való nyilatkozási kötelességet mindazokra felállítja, akik bizonyos fajta ügyek elvállalásával *hivatásszerűen* foglalkoznak. Ez *eltérés* az osztrák polgári törvénykönyvtől, amely (1003. §.) *nyilvános kirendelésről* szól; az 1913. évi magyar javaslat (1364. §.) és az Mtj. (1618. §.) nyilvános kirendelést vagy ajánlkozást említ.

A 860. §-ban nélkülözzük a megbízottnak jogunkban meg-lévő⁷⁷⁾ védelmét arra az esetre, ha a megbízást a megbízó hibájából kénytelen felmondani. Ez a szakasz az osztrák polgári tör-

⁷⁴⁾ A valorizációról Csehszlovákiában l. *Forgách-Tänzer-Reichard: Polgári jogi döntvénytár*. Košice, 1936. 217. l.; *Ujlaki: A magyar jog sorsa*, stb. c. id. műve. 187. l.

⁷⁵⁾ Javaslat 848. §., azonos az optk. 999. §-ával.

⁷⁶⁾ Javaslat 849. §. V. ö. az optk. 1372. §-át, továbbá az 1816. december 24-én kelt osztrák udvari rendeletet, Justizgesetzsammlung 1305. (*Schey: Das ABGB*. Wien, 1930, 706. l.)

⁷⁷⁾ V. ö. Mtj. 1629. §. 1. bek.; azonos az 1913. évi magyar javaslat 1375. §. 1. bek.-vel.

vénykönyvhöz (optk. 1021. §.) hasonlóan csak a megbízót jogosítja kártérítés követelésére a megbízott felmondása esetén.

A megbízással együtt az ügyvitel szabályai között tárgyalja a javaslat a *meghatalmazás* intézményét is, melyet (864—878. §-ok) az osztrák polgári törvénykönyvvel szemben különválaszt a megbízástól. Itt, ha nem is új (optk. 1008. §.), de figyelmet érdemel a különös meghatalmazás kötelezővé tétele bizonyos ügyletfajoknál, ami a legfontosabb ügyletek (pl. társasági szerződés kötése, választott bíró nevezése, valaminek az ajánlékozása, ingyenes joglemondás, stb.) tekintetében odáig fokozódik, hogy a speciális ügyletfaj megjelölése sem elegendő, hanem egyenként kell minden, a meghatalmazás tárgyát képező ügyletet megjelölni (867. §.).

Érdekes a jogi személyek szerveit megillető (belső) ügyviteli hatáskör azonosítása ezeknek (külső) képviseleti jogkörrel olyan esetben, amikor az említett szervekkel ügyletbe bocsátkozó harmadik személy az ügyviteli hatáskör hiányáról tudott (874. §.). Ez a gondolat különösen a modern részvényjogi reformtörekvések során gyakran merült fel.

Nagy jelentőségű a *csereszerződés* (889—898. §-ok) fejezetében elrejtett 898. §. szabálya, amely szerint — más jogszabály hiányában — olyan szerződésekre, amelyekben nem dolgok adására irányuló, hanem másféle szolgáltatások állanak az érték és ellenérték viszonyában egymással szemben, a csereszerződés, vagy azon szerződés szabályait kell alkalmazni, amelyhez legközelebb állanak. A javaslat ezzel a *kettős típusú vegyes szerződések* tekintetében az újabb elmélet részéről csaknem egyértelműen elvetett, *Lotmar-féle* abszorpciós elvet⁷⁸⁾ fogadja el.

A *vételi szerződés* (899—942. §-ok) fejezetében a 906. §. az osztrák polgári törvénykönyv (1059. §.) nyomán a hatósági tarifát meghaladó ár kikötését érvénytelennek nyilvánítja.

Az osztrák polgári törvénykönyvvel szemben *újítás* a tulajdonjogfenntartás szabályozása. A 915. §. a *veszélyátzállás* kérdését *tulajdonfenntartással kötött vétel* esetén a magyar irodalomban joggal támadott 112. számú E. H.-tal⁷⁹⁾ ellentétben és

⁷⁸⁾ *Lotmar*: Der Arbeitsvertrag. II. köt. (1908.) 177. és köv. l.

⁷⁹⁾ P. H. T. 112. szám: „A tulajdonjog fenntartásával kötött adásvétel halasztó feltétel mellett kötött ügylet; aminek az a következménye, hogy a vevő tulajdonjoga csak a feltétel beálltával, vagyis a vételár kiegyenlítésével válik létezővé, és így a vétel tárgyat tevő áruban az átadás és a feltétel teljesülése közötti időben előállott véletlen kár az eladót és nem a vevőt éri. Ha a véletlen folytán a vétel tárgya megsemmisül, az adásvételi ügylet megszűnik, s az eladó a kapott vételárat, a használat fejében igényelhető rész-leszámításával, még az esetben is visszatéríteni tartozik, ha a szerződés szerint a vevő a vett árunak saját költségén való biztosítását elvállalta, de a biztosító által fizetett kártérítés kisebb, mint az eladónak vételár követelése.“ (1324/1904. V. szám.)

az Mtj. nehézkes, közvetett szabályozása⁸⁰⁾ helyett világos szabállyal helyesen akként oldja meg, hogy a veszély az átadással száll át a vevőre.⁸¹⁾ A tulajdonfenntartásos vétel érvényességi kellékéül egyébként a javaslat (916. §.) okiratot és ebben a vételárfizetés időpontjának naptári meghatározását kívánja.⁸²⁾

Az *adásvétel különös nemei*: a visszavásárlásnak (920—924. §-ok), a visszeladásnak (925. §.), az elővásárlási jognak (926—931. §.), a próbára vételnek (932—934. §-ok), a jobb vevő fenntartásával kötött vételnek (935—937. §-ok) és az eladási bizománynak (938—942. §-ok) szabályai az osztrák polgári törvénykönyv vonatkozó rendelkezéseitől (optk. 1067—1089. §-ok) lényeges eltérést nem mutatnak.

Az osztrák polgári törvénykönyv „bérleti, örökhaszonbéri és örökbéri szerződésekről“ szóló fejezetének (optk. 1090—1150. §-ok) megfelelő cím a javaslatban csak a bérletet és haszonbérletet tárgyalja (943—980. §-ok). A *bérlet* fejezetéből kiemelendő, hogy a javaslat (975. §.) az osztrák polgári törvénykönyvvel egyezően (optk. 1120. §.) a bérlemény elidegenítése esetén a „Kauf bricht Miete“ elvét követi.

A javaslat az osztrák polgári törvénykönyvvel szemben különválasztja ugyan egymástól a *szolgálati szerződés* és a *vállalkozási szerződés* szabályait, azokat azonban az osztrák polgári törvénykönyv rendszeréhez (optk. 1151. és köv. §-ok) hasonlóan az ügyvitel fejezetétől — rendszerileg nem éppen sikerülten — elszakítva a bérlet szabályai után helyezi el. A munkaszerződések most említett típusainak elhatárolása, ami annak idején a német polgári törvénykönyv szerkesztőinek oly sok nehézséget okozott, s amit magánjogi törvénykönyvünk oly nagy gonddal vitt keresztül, a javaslatban nem mondható kielégítőnek. A szolgálati szerződés fogalmát például a javaslat (980. §.)

⁸⁰⁾ Mtj. 1357. és 1367. §-ok. (1357. §.: „Ha feltételeesen eladott dolgot az eladó a feltétel függőben léte alatt ad át a vevőnek s a feltétel utóbb teljesül: az átadás és a feltétel teljesülése közötti időben a dologban esett véletlen kár, ha a feltétel halasztó, az eladót, ha bontó, a vevőt éri. Ennek az ellenkezője áll, ha a felek szándéka az volt, hogy a feltétel teljesülése a kár bekövetkezése előtti időre hasson vissza.“ — 1367. §.: „Ingó dolog eladása esetében azt a kikötést, hogy az eladó a vételár megfizetéséig fenntartja tulajdonjogát a vevőnek átadott dologra, kétség esetében úgy kell érteni, hogy a vételár teljes megfizetése nem a szerződésnek, hanem a tulajdonátruházásának halasztó feltétele, és hogy az eladó elállásra van jogosítva, ha a vevő a fizetéssel késedelmes. Így kikötés csak akkor hatályos, ha okiratba foglalták s ha ebben a vételár fizetésének határidejét naptár szerint meghatározták“). V. ö. 1913. évi magyar javaslat 1118. és 1128. §-ok.

⁸¹⁾ V. ö. Javaslat 894. §.

⁸²⁾ V. ö. Mtj. 1367. §.

úgy határozza meg, hogy „szolgálati szerződés keletkezik, ha valaki arra kötelezi magát, hogy bizonyos időn át ellenértékért munkát végez.“ Ezáltal a javaslat nem állít fel kellő megkülönböztető ismérvet a megbízással szemben.

A javaslat a szolgálati szerződés körében két rövid szakaszban szabályozza a *kollektív szerződést* (981. §.), melynek érvényéhez írásbeli alakot kíván (982. §.), szabályozza a szolgálati szerződésből folyó jogokat és kötelezettségeket (983—993. §-ok), a munkavállalók életéről és egészségéről való gondoskodást (994—995. §-ok), a szolgálati szerződés megszűnésének eseteit (996—1010. §-ok), a szolgálati bizonyítványt (1013—1016. §-ok), stb. Ez utóbbi tekintetében magyar alapokon (1913. évi javaslat 1326. §., Mtj. 1579. §.) nyugvó érdekes szabály, hogy a bizonyítvány a szolgálat idejére és a munka minőségére vonatkozó adatokon kívüli megjegyzéseket kizárólag a munkavállaló kifejezett hozzájárulásával tartalmazhat. (1013. §.)⁸³⁾ — A *kiadói jognak* az osztrák polgári törvénykönyv megfelelő fejezetében foglalt szabályai (optk. 1164—1171. §-ok) a javaslatba nem kerültek át.

Mindezekből kitűnik, hogy a szolgálati szerződés (valamint a vállalkozási szerződés) szabályozása a javaslatban modernebb és részletesebb (a javaslatban 49. §., az osztrák polgári törvénykönyvben 24. §.), mint az osztrák polgári törvénykönyvben.

Új a javaslatban a *közvetítési szerződés* szabályozása (1030—1035. §-ok).

Az osztrák polgári törvénykönyv „vagyonközösség iránti szerződésekről“ szóló fejezete (osztrák polgári törvénykönyv 1175—1216. §-ok) a javaslatban „*társasági szerződés*“ cím alatt (1036—1061. §-ok) némileg módosított tartalmat kapott.

A *házastársak vagyonáról és a házassági szerződésekről* szóló fejezet (1062—1088. §-ok) a *közszerzemény* kérdésében már említett elvi különbségen felül az osztrák polgári törvénykönyvtől eltérést alig mutat; különbség a legtöbb kérdésben legfeljebb a szabályozás sorrendjében és a szövegezésben van. A házassági szerződéshez a javaslat *közjegyzői okiratot* kíván;⁸⁴⁾

⁸³⁾ V. ö. az osztrák jogra nézve: *Schey: Das ABGB. Wien, 1930. 980. l. id. törvény 39. §. (1) bek.*

⁸⁴⁾ Ez megfelel az 1871. július 25-iki osztrák törvény (Reichsgesetzblatt 76. szám) 1. §-ának. Közjegyzői okiratot kíván a javaslat egyebek között házastársak kölcsönszerződéséhez (835. §.), a házastársak közötti adásvételhez (900. §.), életjáradéki szerződéshez (1090. §.) is, a házastársak közti jogügyletek alakszerűségét tehát nem egy helyen, hanem az egyes szerződések körében külön-külön szabályozza. Ez a magyarázata annak, hogy az ÉT. III. cikkének 5. pontja hatályon kívül helyezi a most említett osztrák törvényt, valamint az 1886: VII. t.-cikknek a házastársak jogügyleteinek alakszerűségeiről szóló 21—23. §-ait.

a „*Morgengabe*“-t (optk. 1232. §.) elejti, a *hitbér* intézményét ellenben fenntartja (1080—1082. §-ok). Lényegtelen eltérés csak a *vagyonközösség* (1083. §.) szabályozásában mutatkozik. Rendszerbeli eltérés, hogy az özvegyi tartás, a házastársak és jegyesek közötti ajándékozás, a kölcsönös végrendelet és az öröklési szerződés, valamint a halál esetére szóló haszonélvezet némely szabályai, melyeket az osztrák polgári törvénykönyv ebben a fejezetben (optk. 1242—1244., 1246—1258. §-ok) tárgyal, a javaslat e címéből hiányoznak; az említett szabályok közül egyesek a kódex egyéb részeiben nyertek elhelyezést.

Újítás az osztrák polgári törvénykönyvvel szemben, hogy a javaslat az *életjáradéki szerződést* a szerencseszerződések fejezetéből (optk. 1267—1292. §-ok) kiveszi és azt az *ellátási szerződéssel* együtt (némileg módosítva) önálló fejezetben (1089—1108. §-ok) helyezi el.

Az osztrák polgári törvénykönyvnél részletesebben szabályozza a javaslat a *fogadást* és a *játékot*. Figyelemreméltó, hogy a javaslat elismeri a *különbözeti ügylet*ből eredő követelés bírói érvényesíthetőségét. Ezt csak akkor zárja ki, ha a közzététel valamelyik fél vagyoni viszonyaival nyilván nem áll arányban. Kereskedő azonban erre az utóbbi kifogásra sem hivatkozhatik. A bíróilag nem érvényesíthető, *különbözeti ügylet*ből eredő követelést is lehet záloggal biztosítani, beszámításra felhasználni, annak alapján visszatartási jogot gyakorolni, stb. (1115—1116. §-ok).

A fogadás és játék szabályai után a javaslat a *díjkitűzést* önálló fejezetben (1117—1119. §-ok) tárgyalja; ez megint kizárólag csak rendszerbeli eltérést jelent az osztrák polgári törvénykönyvvel szemben.⁸⁵⁾

Javarást az osztrák polgári törvénykönyv nyomán halad a *kártérítés* (1120—1184. §-ok) szabályozása is. Az újítások, illetőleg módosítások közül felemlíthető az információ vagy *tanács adásával okozott kár* szabályozása: a díjtalanul adott helytelen *információért* vagy *tanácsért* a javaslat csak a kár tudatos előidézése esetére állapít meg felelősséget, míg a díjazott vagy a hivatás körében (1122. §.) adott helytelen információért vagy tanácsért már gondatlanság esetében is megáll a felelősség (1127. §.). — *Újak a veszélyes üzem* fenntartójának tárgyi felelősségére vonatkozó általános szabályok (1152—1153. §-ok). Tiszta tárgyi felelősséget a javaslat csak a „*rendkívül*“ veszélyes üzem fenntartójával szemben állapít meg. Az ezen felelősség alóli kivételek megegyeznek a magyar jogállapottal. Más

⁸⁵⁾ Az optk. a díjkitűzést a szerződésekről és jogügyletekről szóló részében tárgyalja. V. ö. az optk. 860. a. és 860. b. §-ait. (optk. III. novella 77. §.)

veszélyes üzem tulajdonosa felelősségét elhárítja, ha bizonyítja, hogy a körülményekhez képest szükséges gondosságot kifejtette. Recipálta a javaslat a *fájdalomdíj* intézményét is. Míg az osztrák polgári törvénykönyv „a kitudott körülményekhez mért“ fájdalomdíjról szól (optk. 1925. §.), addig a javaslat szerint „a kiállott fájdalomhoz mért fájdalomdíj fizetendő“ és „a sérült lelki kinjai a fájdalommal egyenlőknek tekintendők“ (1157. §.).

Szorosan az osztrák polgári törvénykönyvet (optk. 1346—1367. §-ok) követi a *kezesség* szabályozása. A javaslat átveszi az osztrák polgári törvénykönyvnek azt az ismert helytelen terminológiáját is, mely szerint a készfizető kezes egyetemleges adóstárs, sőt utal az egyetemleges kötelezettségre vonatkozó szabályokra (1187. §.). Egyetlen *eltérés* az osztrák polgári törvénykönyvtől a pandekta-jogból eredő és a mi jogunkban is meglévő,⁸⁶⁾ de az osztrák és német jogból eddig hiányzó *behajtási gondosság* megkövetelése a hitelezőtől (1199. §.). Modern szabály, hogy a hitelynyújtásból, ügyvitelből, kártérítésből, szavatosságból, vagy egyéb *jogviszonyból* eredő követelésekből vállalt kezesség esetén a kezességi idő elteltével a kezes a hitelezőtől számadást követelhet (1204. §.).⁸⁷⁾

A kötelmet megerősítő *fizetési ígéretnek* a javaslat (1206. §.) nem tulajdonít anyagi jogi hatályt. Az ilyen ígéret csak vélelmet alapít meg a követelés fennállása tekintetében.

A *zálogszerződést* — eltérően az osztrák polgári törvénykönyvtől — a javaslat nem a kötelmi, hanem a dologi jogban (II. rész, 13. cím) szabályozza. (V. ö. 1209. §.). — Szabályokat találunk ellenben a mai forgalmi életben rendkívül fontos *biztosítéki cessióra* nézve. A javaslat a zálogszerződésnél tiltott megállapodásokra vonatkozó szabályokat a követelések ilyen biztosítéki átruházására is kiterjeszti (1210—1211. §-ok).

Az osztrák polgári törvénykönyvnel részletesebb szabályokat ad a javaslat a *biztosítékadásra* nézve is (1212—1218. §-ok).

A *nováció* (1219—1222. §-ok) körében új rendelkezés az, hogy az elévült kötelezettségek újíthatók. (1219. §., v. ö. jav. 1188. §.)⁸⁸⁾

Az 1220. §. egyezően a legtöbb mai törvényhozással, de ellentétben a Mtj. (1280. §.) és mai bírói gyakorlatunk modernebb felfogásával — megtartja az osztrák polgári törvénykönyv

⁸⁶⁾ V. ö. *Szladits-Fürst*: A magyar bírói gyakorlat. Magánjog. II. 248. l. — Mtj. 1212. §. (1) bek.

⁸⁷⁾ Az 1205. §. az 1837. szeptember 19-iki udvari rendelettel (Justizgesetzsammlung 229. szám) egyezően megszorítja az optk.-nek azt a szabályát, mely szerint a kezesség a kezes halála, illetve a lejárát után az örökssel szemben 3 év alatt elenyészik; a javaslat is megvonja ezt a kedvezményt a *készfizető* kezestől.

⁸⁸⁾ V. ö. 1913. évi magyar javaslat 1046. §. 3. bek. és Mtj. 1279. §. 3. bek.

1378. §-ának azt a rendelkezését, hogy *újítás esetén a mellék-jogok megszűnnek*.

Az *engedmény* szabályai (1233—1240. §-ok) nem igen mutatnak eltérést az osztrák polgári törvénykönyvtől (optk. 1392—1399. §-ok).

Új szabály az osztrák polgári törvénykönyvvel szemben *a novatórius jogátruházást* szabályozó 1241. §.

A *tartozásátvállalás* fejezetébe (1242—1261. §-ok) a javaslat teljesen átvette az osztrák polgári törvénykönyv III. novellájának (az optk. 1400—1410. §-ai helyébe lépett 176—179. és 181—189. §-aiba foglalt) szabályozását, így egyebek között az *assignatióra* vonatkozó szabályokat is, ezek elavult szerkesztésmódjával és szóhasználatával együtt. A tartozásátvállalás körében (az osztrák polgári törvénykönyv III. novellájával (optk. III. nov. 181. §., az optk. 1404. §-a helyett) egyezően szabályozza a javaslat a pusztai *teljesítés-elvállalás* (Erfüllungsübernahme) intézményét is (1249. §.), melynél a hitelező nem szerez közvetlen jogot az adóssal szerződő harmadikkal szemben. Ez, az irodalomban sokat tárgyalt és gyakorlatban sem ritka alakzat nemcsak az osztrák polgári törvénykönyvből hiányzott, de nincsen meg ebben a formájában külön az Mtj.-ben sem. A javaslat szerint pusztai teljesítés-elvállalás hatályával bír az a megállapodás is, amely a régi és a belépni szándékozó adós között a tartozás átvállalása tekintetében létrejött, — mindaddig, amíg a hitelező ahhoz hozzá nem járul. (1250. §. V. ö. optk. 1405. §., ill. III. nov. 182. §.) A javaslat tehát az osztrák polgári törvénykönyv III. novellája nyomán a tartozás-átvállalás szabályozásában nem a svájci jogban és az Mtj.-ben elfogadott *ajánlati elvet*,⁸⁹⁾ hanem a német BGB. *hozzájárási elméletét*⁹⁰⁾ követi. A két adós előzetes megállapodását ehhez képest a hitelező hozzájárulása után tartozás-átvállalási szerződésnek tekinti. Sőt túl megy a német szabályozáson is annyiban, hogy a hitelező és az új adós megállapodását kétség esetén nem is tekinti tartozás-átvállalásnak, hanem csak kumulatív tartozás-elvállalásnak (1252. §.).

Az osztrák polgári törvénykönyv III. novellájával (optk. III. nov. 186—188. §-ok) egyezően a német BGB. mintájára külön szabályozza a javaslat (1256—1260. §-ok) az *ingatlan elidegenítésével*, valamint — az újabb kódexek nyomán — a *vagyon átvételével* kapcsolatos tartozásátvállalást is. Az utóbbi szabályokat kiterjeszti valamely *vállalat* átvételére is. Az átvevő felelőssége azonban jóval enyhébb, mint a német jogban és a

⁸⁹⁾ Mtj. 1237. §.

⁹⁰⁾ Német polgári törvénykönyv 415. §.

Mtj.-ban.⁹¹⁾ Érdekes, hogy az utóbbi rendelkezések körében a javaslat a III. novella recipiált rendelkezéseit (a 187. §-t) egy az 1918. óta keletkezett csehszlovák jogból eredő szabállyal egészíti ki: annak a meghatározása, hogy a felelősség szempontjából kik tekintendők az átruházóhoz közelálló személyeknek (1259. §.) a csodeljárásról szóló 1931. évi csehszlovák törvényből ered.⁹²⁾

Végül külön említi a javaslat a *novatórius tartozásátvállalás esetét* (1261. §.; v. ö. optk. 1410. §.; ill. III. nov. 189. §.).

A *jogok és kötelezettségek megszűnésének szabályai* (1262—1320. §-ok) körében újítás az osztrák polgári törvénykönyvvel szemben, hogy ha a szerződés tartalmára való tekintettel a hitelezőnek valamely még nem esedékes, *nem kamatozó pénztartozás* megfizetését el kell fogadnia, vagy az ilyen tartozás a törvényes rendelkezések értelmében időelőtt esedékessé válik, az adós a tartozás időelőtti megfizetése alkalmával az eredeti esedékesség időpontjáiig számítandó kamatokat levonhatja (1264. §.). Ez a rendelkezés egyébként ellentéte az Mtj. 1091. §. 3. bekezdésének és a német polgári törvénykönyv 272. §-ának. Az említett fejezet többi szabályai egyes kérdésekben valamivel modernebbek és részletesebbek a javaslatban, mint az osztrák polgári törvénykönyvben (optk. 1411—1450. §-ok). Így pl. szemben az osztrák polgári törvénykönyvvel (optk. 1415. §.), mely szerint a hitelező *részletfizetést* elfogadni nem köteles, a javaslat szerint a hitelező, ha ez reánézve teherrel nem jár, a pénztartozásra felajánlott, az eredeti tőkének legalább egyötödét kitevő részletfizetést vissza nem utasíthatja (1265. §.). A teljesítés kétség esetében elsősorban költségre, másodsorban kamatra és végsősorban a tőkére számolandó el (1267. §.); szemben az osztrák polgári törvénykönyvvel, mely a költségről nem tesz említést (optk. 1416. §., v. ö. 1913. évi magyar javaslat 1014. §.). — Az 1913. évi magyar javaslat (1017. §.)⁹³⁾ hatását mutatja az a szabály, hogy az adós, aki a hitelező nyugtáját bemutató személynek fizet, felelős marad, ha tudta, vagy tudnia kellett, hogy e személy a teljesítés elfogadására nem jogosult. (1276. §.). — Ugyanazon jogcímen alapuló visszatérő szolgáltatások esetében, valamint oly esetben, amikor a felek között az időről-időre való elszámolás szokásos, az a vélelem, hogy aki a későbbi időből származó szolgáltatás teljesítését vagy tartozás kifizetését igazolja, az a korábbi szolgáltatásokat is teljesítette, illetőleg a régebbi számlákat is kifizette (1282—1283. §-ok). E.

⁹¹⁾ V. ö. német polgári törvénykönyv 419. §. Mtj. 1239. §.

⁹²⁾ A csöd-, egyességi- és megtámadási-eljárásról szóló 1931. március 27-én kelt csehszlovák törvény (TRGy. 64. szám) 35. §. (1) bek.

⁹³⁾ V. ö. Mtj. 1250. §.; *Dnistrjanskyj* id. cikke, 576. l.

szabályt az osztrák polgári törvénykönyv csak kereskedőkkel és iparüzőkkel szemben állította fel (optk. 1430. §., v. ö. 1913. évi magyar javaslat 1018. §.). — *Újítás* a javaslatban a *bemutatóra szóló papíron* alapuló tartozások teljesítésének szabályozása (1284—1288. §-ok). — A tartozások *birói letétbehelyezésének* szabályai valamivel részletesebbek a javaslatban (1289—1292. §-ok) mint az osztrák polgári törvénykönyvben (v. ö. optk. 1425. §.); többé-kevésbé ugyanez áll a *tartozatlan fizetés* (1293—1300. §-ok) szabályaira is (v. ö. optk. 1431—1437. §-ok). — Az egyéb *jogalap nélküli szolgáltatások* körében a javaslat többek között azt rendeli, hogy ha valaki valamit tudva lehetetlen vagy meg nem engedett célra szolgáltat, ennek visszaszolgáltatását nem követelheti (1303. §.). Ha azonban valaki tilos cselekmény elhárítása céljából annak szolgáltat valamit, aki e cselekményt elkövetni akarta, ennek visszaszolgáltatását követelheti (1304. §.).

Találunk néhány újítást a *beszámítás* fejezetében (1306—1313. §-ok) is. Így a magyar polgári törvénykönyv 1913. évi javaslatával (1035. §.) és a Mtj.-vel (1268. §.) egyezően a *beszámítás* a javaslat (1306. §.) szerint is a másik félhez intézett nyilatkozat által megy végbe. Többé-kevésbé magyar alapokon (jav. 1036. §., Mtj. 1269. §.) nyugszik az a rendelkezés is, amely az elévült, perelhetetlen és formahiány miatt érvénytelen tartozások beszámítását kizárja (1307., ill. 1299. §.). Az osztrák polgári törvénykönyvvel szemben újítás az is, hogy le nem foglalható követelések beszámításának helye nincs (1310. §.; v. ö. Mtj. 1274. §.).

A *lemondás* és az *egyesülés* szabályai lényegtelen eltérésekkel követik az osztrák polgári törvénykönyvet. Ugyanez áll végül a javaslat utolsó, 47. címére (1321—1369. §-ok) is, amely egyes részletkérdéseket nem tekintve, recipiálta a III. novella által módosított osztrák polgári törvénykönyvnek az *elbirtoklásra* és *elévülésre* vonatkozó rendelkezéseit (optk. 1451—1502. §-ok), köztük az elbirtoklási és elévülési idő szabályait is; említésreméltó eltérés legfeljebb az, hogy az elbirtoklásra vonatkozó rendelkezések az osztrák polgári törvénykönyv antiquált szabályainak (különösen optk. 1453—1459. §-ok) és a csehszlovák alkotmánynak meg nem felelő szabályoknak mellőzése következtében jelentékenyen megrövidültek.⁹⁴⁾

8. Már a kötelmi jogi rész egészen vázlatos áttekintéséből is kiténik, hogy az osztrák polgári törvénykönyvet csak helyenként töri át a csonka csehszlovák javaslatnak néhány kisebb módosítása és ritkán egy-egy újítása. Ilyen körülmények

⁹⁴⁾ V. ö. a második javaslatra nézve *Dnistrjanskyj* id. cikkét, 577. l.

között *Swobodának* és *Dérernek* a javaslatához fűzött, fennebb ismertetett fejtegetéseivel szemben elfogadhatóbb *Ergonak* a a Csehszlovák Jog egyik cikkirójának az a megállapítása,⁹⁵⁾ hogy a javaslat nem reformmú, hanem csak unifikáció, mely a köztársaság egyik jogterületén hatályos jogot annak másik jogterületére is átülteti. Az említett szerzőnek az a további tétele viszont, hogy a javaslat „konzerválni igyekszik azt is, ami a szlovenszkói jogban értékesebb“, már a kötelmi jogról elmondottak alapján sem látszik elfogadhatónak.

9. A javaslat jövődő sorsa természetesen ma még kétséges. A szlovák kodifikációs bizottság egyik tagja, *Tänzer Hugó* a nemzetgyűlési bizottsági tárgyaláshoz szükséges időt két esztendőre becsüli.⁹⁶⁾ A javaslatához készült ÉT. pedig a hatálybalépés időpontjául a kihirdetés évét követő második naptári év július havának 1. napját jelöli meg.⁹⁷⁾ Ha azokat az eshetőségeket, amelyek abból származhatnak, hogy minden átfogóbb jelentőségű törvényalkotás keresztülvitele nemcsak jogi, hanem politikai kérdés, figyelmen kívül hagyjuk is, csupán az említett adatok is arra engednek következtetni, hogy a javaslat hatálybalépéséig előreláthatólag még legalább négy-öt év eltelik.

A csehszlovák javaslat magyar szempontból ismét csökkeneti annak a nálunk gyakran hallható érvnek⁹⁸⁾ az erejét, hogy a magyar magánjog törvényi szabályozása megbontaná a jogrendszeri közösséget az elszakított területekkel. A tőlünk területet nyert országok jogegységesítő törekvéseinek eddigi eredményei⁹⁹⁾ nyomán a jogközösség sajnos már eddig is olyan sok ponton szakadt meg, hogy az említett szempont a magyar magánjog kodifikációjának elhalasztására indokul ma már fel nem hozható; nem változtat ezen az a körülmény sem, hogy a csehszlovák polgári törvénykönyv esetleg csak hosszú esztendők mulva lép hatályba.

Dr. Ujlaki Miklós.

⁹⁵⁾ V. ö. id. cikkét, Csehszlovák Jog, 1937. 16. sz. 127. l.

⁹⁶⁾ *Tänzer Hugó*: Jogegységesítés és jogi harmónia. Csehszlovák Jog, 1937. 1. szám 1. l.

⁹⁷⁾ ÉT. I. cikk. — Itt jegyzem meg, hogy a javaslat időbeli hatályáról az ÉT. LXVI—LXIX. cikkei rendelkeznek. Az ÉT. LXVI. cikke szerint tekintettel arra az általános alapelvre, hogy a törvényeknek visszaható erejük nincs, a ptk. sem alapít kötelezettségeket és jogokat a multa nézve; érvényben hagyja a hatálybaléptének napját megelőzőleg alapított kötelezettségeket és jogokat, nem nyer alkalmazást olyan tényekre, amelyek ezen nap előtt történtek és az elért nagykorúságot sem vonja meg.

⁹⁸⁾ V. ö. *Schuster Rudolf*: Magánjogunk konfidikálása. Jogátlam, 1937. 3—4. füzet, 84. l. — *Ujlaki*: Az utódállamok jogegységesítő törekvései, stb. 3. l.

⁹⁹⁾ V. ö. *Ujlaki*: „A magyar magánjog módosulásai“, stb. és „Az utódállamok jogegységesítő törekvései“, stb. c. idézett műveit.